

STOP NADUŻYCIOM W DOSTĘPIE DO TAJEMNIC POLAKÓW

Konferencja prasowa
Naczelnej Rady Lekarskiej oraz Naczelnej Rady Adwokackiej
Warszawa, 24 września 2015 r.

Ustawa prawo o adwokaturze

Art. 6.

1. Adwokat obowiązany jest zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej.
2. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie.
3. Adwokata nie można zwolnić od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę.
4. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie dotyczy informacji udostępnianych na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2014 r. poz. 455) – w zakresie określonym tymi przepisami.

Główne rodzaje naruszenia tajemnicy adwokackiej

- wzywianie adwokatów na świadków w sprawach, które prowadzą bądź prowadzili
- wykorzystywanie podsłuchów
- przeszukiwanie kancelarii przez organy ścigania
- stosowanie w aresztach śledczych środków technicznych monitorujących rejestrowanie przebiegu rozmów obrońców z klientami

Przykłady naruszenia tajemnicy adwokackiej

Prokuratura Okręgowa w Szczecinie zabezpieczyła i przeglądała akta spraw z kancelarii zatrzymanego adwokata Marka K.

W sprawie interweniowała NRA i ORA w Szczecinie.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie uznał, że prokuratura bezprawnie zabezpieczyła i przeglądała akta.

Przykłady naruszenia tajemnicy adwokackiej

W marcu tego roku katowicki adwokat otrzymał na prywatny adres postanowienie Prokuratora Apelacyjnego w Katowicach z 4 grudnia 2014 r., na podstawie którego zażądano m.in. od firmy Polkomtel sp. z o.o. oraz innych operatorów telekomunikacyjnych informacji o połączeniach telefonicznych aparatów zarejestrowanych na adwokata. Żądano wykazu wszystkich połączeń, wiadomości tekstowych oraz danych osobowych i adresowych wszystkich abonentów występujących na wykazie połączeń, a także lokalizacji BTS, z którego inicjowano połączenia i na które były kierowane połączenie. Prokuratura jednocześnie odroczyła doręczenie postanowienia do dnia zakończenia postępowania. Prokuratura dokonała operacji po tym, jak dostała anonim o rzekomym wręczeniu łapówki przez adwokata sędziemu. Sprawę umorzono i nie wyciągnięto żadnych konsekwencji wobec prokuratora.

Przykłady naruszenia tajemnicy adwokackiej

Adwokat z izby warszawskiej została wezwana przez Sąd Rejonowy Warszawa-Wola w charakterze świadka w sprawie przeciwko byłej klientce. Na rozprawie adwokat zasłoniła się tajemnicą adwokacką, gdyż do zdarzenia rozpoznawanego przez Sąd doszło podczas i w związku z pełnionymi przez nią obowiązkami. Sąd uznał, że okoliczności nie są objęte tajemnicą adwokacką.

Sąd argumentował, że zdarzenie miało miejsce po zakończeniu rozprawy. Obrońca zaś wykonuje swoje czynności na sali rozpraw, a nie poza nią.

Tajemnica adwokacka

- **Jest bezwzględna, stanowi fundament Adwokatury, jest niezbywalną powinnością w demokratycznym państwie prawnym.**
- Wszystkie sygnały o naruszeniu tajemnicy adwokackiej są monitorowane przez samorząd adwokacki. ORA i NRA interweniują w tych sprawach. Rzadko jednak prokuratorzy prowadzący sprawy ponoszą odpowiedzialność za naruszenie tajemnicy adwokackiej.
- W 2012 roku, po licznych interwencjach NRA, Prokurator Generalny Andrzej Seremet zlecił nadzór i szkolenia dla prokuratorów w zakresie poszanowania tajemnicy adwokackiej.

Senacki projekt nowelizacji ustawy o Policji (druk 3765)

Projekt przewiduje, że przedstawiciele profesji, z których wykonywaniem wiąże się ochrona tajemnicy (m.in. adwokaci, lekarze, notariusze, radcy prawni, doradcy podatkowi, dziennikarze, detektywi), mogą być poddawani takim metodom inwigilacji, jak podsłuch czy zbieranie danych o lokalizacji telefonów komórkowych.

Projekt przewiduje, że to funkcjonariusz policji będzie oceniał, czy zebrany materiał jest objęty tajemnicą zawodową, mechanizm kontrolny zakłada dobrą wolę funkcjonariusza policji i służb specjalnych.

Sąd z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości będzie wyrażał zgodę na wykorzystanie tych danych.

Niezadowolony z rozstrzygnięcia sądowego prokurator będzie mógł je zaskarżyć, ale takiego uprawnienia nigdy nie będzie miał zainteresowany adwokat czy lekarz ani osoba, której tajemnica dotyczy. Nie zostaną oni nawet poinformowani o tym, że byli poddawani takim formom inwigilacji.

Senacki projekt nowelizacji ustawy o Policji (druk 3765)

NRA zwraca uwagę, że projekt wprowadza niepożądane w demokratycznym państwie prawnym, głębokie ograniczenia w zakresie ochrony tajemnicy zawodowej.

Projekt nie wprowadza rzetelnych i skutecznych mechanizmów zewnętrznej kontroli nad działalnością Policji i służb w zakresie stosowania czynności operacyjno-rozpoznawczych (jak kontrola korespondencji, utrwalanie rozmów telefonicznych, pozyskiwanie danych telekomunikacyjnych).

Projektowana ustawa stanowi nieprawidłowe wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 30 lipca 2014 r.

Działania NRA przeciwko projektowanym przepisom (lipiec - wrzesień 2015)

Apel i opinia NRA do Premier Ewy Kopacz.

Opinia NRA została przekazana do marszałków Sejmu i Senatu, posłów i senatorów, przewodniczących komisji sejmowej i senackiej, pracujących nad projektem, przewodniczących klubów parlamentarnych, do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Apel Prezesów Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego.

Działania NRA przeciwko projektowanym przepisom (lipiec - wrzesień 2015)

Kolejna opinia NRA komisji ds. postępowań konstytucyjnych przy NRA przekazana marszałkom Sejmu i Senatu, przewodniczącym klubów parlamentarnych, sejmowej Komisji Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Uchwała Naczelnej Rady Adwokackiej z 19 września 2015 r.
NRA wystąpiła o poparcie stanowiska do: Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rady Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy CCBE.

Stanowisko NRA poparty:

- Porozumienie Samorządów i Stowarzyszeń Prawniczych
- Rzecznik Praw Obywatelskich
- Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- Rządowe Centrum Legislacji
- Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych

**TAJEMNICA LEKARSKA
JAKO FILAR FUNKCJONOWANIA ZAWODU LEKARZA
I PODSTAWOWY PRYWILEJ PACJENTA**

**PRYZWOLENIE SPOŁECZNE
NA UMNIJSZENIE RANGI TAJEMNICY**

**DEPRECJONOWANIE TAJEMNICY
PRZEZ USTAWODAWCÓW**

Art. 40

ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty

1. Lekarz ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się gdy:
 - 1) **tak stanowią ustawy**;
 - 2) badanie lekarskie zostało przeprowadzone na żądanie uprawnionych, na podstawie **odrębnych ustaw**, organów i instytucji; wówczas lekarz jest obowiązany poinformować o stanie zdrowia pacjenta wyłącznie te organy i instytucje;
 - 3) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób;

Art. 40

ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty

- 4) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy, po uprzednim poinformowaniu o niekorzystnych dla pacjenta skutkach jej ujawnienia;
- 5) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie **lekarzowi sądowemu**;
- 6) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych **innemu lekarzowi** lub uprawionym osobom uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.

Art. 13 i 14 ustawy o prawach pacjenta i RPP

Art. 13. Pacjent ma prawo do zachowania w tajemnicy przez osoby wykonujące zawód medyczny, w tym udzielające mu świadczeń zdrowotnych, informacji z nim związanych, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu medycznego.

Art. 14. W celu realizacji prawa, o którym mowa w art. 13, osoby wykonujące zawód medyczny są obowiązane zachować w tajemnicy informacje związane z pacjentem, w szczególności ze stanem zdrowia pacjenta.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, w przypadku gdy:

- 1) tak stanowią przepisy odrębnych ustaw;
- 2) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób;

Art. 13 i 14 ustawy o prawach pacjenta i RPP

3) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy;

4) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innym osobom wykonującym zawód medyczny, uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.

2a. Przepisu ust. 1 nie stosuje się także do postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych, o której mowa w art. 67e ust. 1.

3. Osoby wykonujące zawód medyczny, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w ust. 2 pkt 1–3 i ust. 2a, są związane tajemnicą również po śmierci pacjenta.

BAŁAGAN PRAWNY UTRUDNIA STOSOWANIE TAJEMNICY

ODNIESIENIE DO USTAW JEST FURTKĄ DO NADUŻYĆ

Narażenie pacjentów na zbyt szeroki dostęp różnych organów i instytucji do informacji związanych z sferą prywatności objętą stanem zdrowia i leczeniem **może podważyć zaufanie stanowiące podstawę prawidłowych relacji pacjenta z lekarzem.**

Naruszenie obowiązku przestrzegania tajemnicy lekarskiej może skutkować pociągnięciem lekarza do odpowiedzialności zawodowej, cywilnej, a nawet karnej.

Art. 47 Konstytucji RP – prawo jednostki do zachowania prywatności

Art. 31 ust. 3 Konstytucji RP

„Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób.

Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.”

Przykład naruszenia tajemnicy: Urząd skarbowy zażądał listy pacjentów

Urząd kontroli skarbowej domagał się od lekarza podania listy pacjentów, którzy skorzystali ze świadczeń medycznych w jego praktyce lekarskiej. Lekarz odmówił, wskazując na konieczność dochowania tajemnicy lekarskiej oraz na fakt, że przepisy o kontroli skarbowej nie upoważniają urzędu kontroli skarbowej do pozyskiwania danych objętych tajemnicą lekarską.

Organy kontroli skarbowej uznały to za nieuzasadnione uchylenie się od złożenia wyjaśnień i nałożyły na lekarza karę w wysokości 2000 zł. Lekarz zaskarżył tę decyzję do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Sąd oddalił skargę lekarza. Sprawą zajął się Rzecznik Praw Obywatelskich, który złożył skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego, z udziałem Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej. Sprawa jest w toku.

Dane pacjenta na paragonie fiskalnym – przykład naruszenia tajemnicy?

Naczelna Rada Lekarska w marcu 2014 r. wniosła skargę do TK na par. 8 ust 1 pkt.6 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 marca 2013 r. w sprawie kas rejestrujących, który stanowi, że „paragon fiskalny zawiera co najmniej (...) nazwę towaru lub usługi pozwalającą na jednoznaczną ich identyfikację”. NRL wskazała, że obowiązek oznaczenia w treści paragonu fiskalnego wystawionego przez lekarza nazwy usługi w taki sposób, aby możliwa była jej jednoznaczna identyfikacja, przy jednoczesnej możliwości ustalenia danych osobowych pacjenta, narusza obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem.

Trybunał Konstytucyjny odmówił zbadania wniosku.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 lipca 2014 r. sygn. akt K 23/11

TK podkreślił szczególną wagę tajemnicy lekarskiej i wskazał, że ograniczenie tajemnicy lekarskiej w drodze zapisów ustawowych może naruszać konstytucyjne prawo do prywatności, wolność komunikacji i autonomię informacyjną jednostki.

Połączony wniosek do TK złożyli Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Prokurator Generalny. Naczelna Rada Lekarska przystąpiła do postępowania przed Trybunałem w charakterze uczestnika argumentując na rzecz jak najdalej idącej ochrony tajemnicy lekarskiej.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 lipca 2014 r. sygn. akt K 23/11

Postępowanie przed TK dotyczyło dopuszczalności prowadzenia niejawnych kontroli operacyjnych przez liczne służby mundurowe takie jak Policję, ABW, CBA, służby skarbowe.

Przedmiotem postępowania była ocena, czy wszczęcie kontroli operacyjnej wobec osób, które są ustawowo zobowiązane do zachowania tajemnicy lekarskiej, adwokackiej czy radcowskiej może się odbywać na tych samych zasadach, co wobec wszystkich.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 lipca 2014 r. sygn. akt K 23/11

TK uznał, że przepisy o kontroli operacyjnej w zakresie dotyczącym osób zobowiązanych do zachowania tajemnicy lekarskiej są niezgodne z Konstytucją:

„Ustawodawca jest zobowiązany chronić poufność wiadomości przekazywanych w warunkach dyskrecji osobom wykonującym zawody zaufania publicznego znacznie intensywniej niż poufność innych informacji przekazywanych między jednostkami.”

Art. 40 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty

W art. 40 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty nie ma wyraźnego stwierdzenia, że zakresem przedmiotowym tajemnicy lekarskiej objęte są wszystkie informacje związane z pacjentem, o których lekarz dowiedział się udzielając świadczenia zdrowotnego.

Brak dookreślenia, że ochronie podlega wszystko, co dotyczy relacji lekarz-pacjent, rodzi **niebezpieczeństwo dowolnego ograniczania zakresu tajemnicy lekarskiej w drodze zawężającej wykładni** dokonywanej przez niektóre organy państwowe.

Niezbędne jest wyraźne upoważnienie dla danego organu państwowego do pozyskania danych objętych tajemnicą lekarską.

Prawidłowa konstrukcja prawna

art. 180 § 2 kodeksu postępowania karnego:

„Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. W postępowaniu przygotowawczym w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie decyduje sąd (...)”

Prawidłowa konstrukcja prawna

Rozwiązanie przyjęte w kodeksie postępowania karnego uchodzi za modelowe, ponieważ **decyzja o ujawnieniu tajemnicy scedowana jest na sąd powszechny, a nie na organ prowadzący postępowanie** (prokuratora czy policję).

Ponadto decyzja o ujawnieniu tajemnicy lekarskiej nie jest pozostawiona swobodnemu uznaniu sądu, lecz obwarowana przesłanką dobra wymiaru sprawiedliwości oraz niezbędności przeprowadzenia tego dowodu.

W wielu sytuacjach lekarze nie mają możliwości jednoznacznego rozstrzygnięcia, czy są w danej sytuacji zobowiązani do ujawnienia tajemnicy lekarskiej.

Zamieszczone w art. 40 ust. 2 pkt 1 ustawy, blankietowe odesłanie do „innych ustaw” nastrocza wiele problemów interpretacyjnych: jak rozstrzygnąć, czy ochrony tajemnicy lekarskiej ma „pierwszeństwo” przed ustawami nakładającymi na obywateli różnego rodzaju obowiązki zawiadamiania organów państwowych o pewnych faktach (np. podejrzenie popełnienia przestępstwa czy podejrzenie stosowania przemocy wobec członków rodziny)?

**UJAWNIE NIE TAJEMNICY
MOŻE NASTĄPIĆ TYLKO I WYŁĄCZNIE PO OCENIE SĄDU
CZY PRZESŁANKI DO UJAWNIE NIA SĄ SZCZEGÓL NIE WAŻNE**

Przykład naruszenia tajemnicy lekarskiej w rozporządzeniu dotyczącym kierowców

Rozporządzenie MZ z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawie badań lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami:

„Lekarz, który podczas wykonywania zawodu, stwierdził u osoby ubiegającej się o prawo jazdy lub posiadającej prawo jazdy przypadek wystąpienia epizodu ciężkiej hipoglikemii, albo przypadek wystąpienia napadu o symptomatologii padaczkowej lub podejrzenie albo istnienie padaczki, niezależnie od okoliczności, powinien niezwłocznie powiadomić organ wydający prawo jazdy o konieczności dokonania oceny predyspozycji zdrowotnych tej osoby do kierowania pojazdami.”

Przykład naruszenia tajemnicy lekarskiej w rozporządzeniu dotyczącym kierowców

Według Prezydium NRL przepis ten był sprzeczny z nakazem zachowania tajemnicy, wprowadzony rozporządzeniem i z brakiem przesłanek medycznych.

Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej proponuje, aby całość regulacji dotyczącej obowiązku ochrony tajemnicy lekarskiej była zamieszczona w ustawie o zawodach lekarza i lekarza dentysty.

Zarówno art. 40 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, jak i art. 13-14 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta zawierają różniące się katalogi przypadków, w których tajemnica informacji związanych z pacjentem może zostać ujawniona.

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ.

Konferencja prasowa
Naczelnej Rady Lekarskiej oraz Naczelnej Rady Adwokackiej
Warszawa, 24 września 2015 r.